

İNTİHAR KÜMELERİ VE KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI GÜNDEMİNDE İNTİHAR

Yazanlar: Armin SCHMIDTKE

Sylvia SCHALLER

Danuta WASSERMAN

Çeviren: Yard. Doç. Dr. Serpil Aygün CENGİZ*

İntihar kümeleri

Bir intihar veya intihar girişimi; intihar kurbanını tanıyan veya kitle iletişim araçlarınınca [*medya*] herkes tarafından bilinen edimden haberdar olan hassas kişileri –zaman içinde sınırlı- bir seri daha fazla intihar kabilinden yok edici edimlere (intihar girişimi ya da intihar) hazırlıyor olabileceği uzun süredir bilinmektedir.

İntihar eden veya intihar girişiminde bulunan kişinin çevresindeki okulda, hapishanede, bölgede, ayrılmış belirli bir alanda [*örneğin kızulderililer için ayrılmış araziler gibi yerlerde*], askeri bir birimde yaşayan insanlar ya da kitle iletişim araçlarındaki sunumun etkisi altındaki kişiler arasında intihar veya intihar girişimi kümeleri oluşabilmektedir. Küme intihar ve intihar girişimleri 15-19 yaşları arasındaki ergenlerde özellikle karşımıza çıkmaktadır. Ergen intiharlarının yaklaşık olarak %1-13'ü küme tipi olarak sınıflandırılabilir.

Altta yatan mekanizma

'Werther etkisi' terimi Goethe'nin *Die Leiden des jungen Werthers* (*Genç Werther'in Acıları*; 1774) kitabının yayınlanışından sonra fenomeni betimlemek için oluşturulmuştur. Bu romanda, Werther karşılıksız aşk ve reddedilme nedeniyle kendini vurarak yaşamına son vermektedir. Avrupa'daki pek çok genç insanın Werther örneğini aynı yöntemle izlediğine inanılmaktadır ve İtalya, Leipzig, Kopenhag ve başka yerlerdeki otoriteler, gençlere

özgü bir intihar dalgasından korkarak romanı yasaklamışlardır.

Küme intiharlarda, özdeşleşme anahtar mekanizmadır. Kendilerini çaresiz, içinde buldukları durumu ümitsiz gören ve bunalımda veya ruhsal olarak dengesiz olan hassas insanlar, yapıcı seçenekler işaret edilmedikçe, yaşamlarına son veren insanlarla çok güçlü bir biçimde özdeşim kurabilmektedirler. Aşırı duygun, hassas bir birey, başkasının yaşamın güçlüklerine bulduğu çözümden etkilenebilmekte ve kendini yok edici bu çıkış yolunu yeğleyebilmektedir. Kitle iletişim araçlarında intihar; yalnızca, yaşamın gerilimlerine sakınılamaz derecede tahrik edici bir yanıt, cazip, romantik bir olay olarak sunuluyorsa ve altta yatan psikiyatrik hastalık ile psikolojik sorunlar gerektiği gibi anlatılmıyorsa, bu, özellikle gerçekleşmektedir.

Kitle iletişim araçları gündeminde intihar üzerine WHO ilkeleri

İyi düzenlenmiş enformasyon verileri aracılığıyla küme intiharlarında bir azalma olduğunu gösteren kontrollü çalışmalar bulunmamaktadır. Öte yandan, sansasyonel ve sorumsuz habercilik intihar kabilinden edimleri hazırlamakta ve teşvik etmekte katkı sağlayabilmektedir. Sorumlu kitle iletişim araçları sunumu belki de intihar salgınına karşı koyabilir ve küme intihar ile intihar girişimlerinin önünü kesebilir.

WHO, kitle iletişim araçları gündemi nedeniyle, basın ve radyo-televizyon yayın-

* Başkent Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi

clarının intiharı nasıl haberleştirmesi gerektiğini salık veren ilkeler belirlemiştir. İntihar kurbanının davranışını cesur veya cazip gösteren sansasyonel gazeteciliği engellemek gereklidir. Resimler yayınlanmamalı; kullanılan intihar yöntemi hakkında ayrıntılı tanımlamalar olmamalı ve intihar, açıklanamaz, romantik veya gizemli bir edim gibi gösterilmemelidir. Ölme kararında rol oynayan psikososyal nedenler aydınlatılmalıdır. Depresyon, alkol ve madde bağımlılığı gibi psikiyatrik hastalıkların rolü ve bunların iyileştirilebilir olduğu gerçekliği açıkça gösterilmeli, ulaşılabilir tedavi ve yardım hakkında bilgi verilmelidir. Ağır çatışmaların nasıl çözümlendiğiyle ilgili olumlu örnekler sunulmalıdır. Ayrıca ciddi intihar girişimlerinin beyin hasarı veya felç gibi fiziksel sonuçları betimlenebilir ve zor bir yaşam durumuna nasıl çare bulunabileceği ve diğerlerinin intihar kabilinden eylemde bulunmaktan nasıl korunabileceği hakkında tavsiyelerde bulunulabilir. Açık bir ifadeyle; intihar kurbanını övmeyi, mazlum durumda göstermeyi ve çevresinde bir gizem yaratmayı engellemek çok önemlidir.

İntiharın alternatifleri; intihar davranışıyla konunun ele alınışı iyi dengelenmiş, olayın arkaplan bilgisiyle birlikte verilirse ve önlemek için de faaliyet alanı hakkında bilgi sunulursa olayın kışkırtıcı gücü belki de azaltılabilir. Aynı zamanda, yardım edebilecek kaynakların isimleri, telefon numaraları ve adresleri de yayımlanmalıdır.

Küme intihar kabilinden edimlerin psikiyatrik mekânda önlenmesi

Küme intihar ve intihar girişimleri şizofreni, majör depresyon, alkol bağımlılığı ve histerik veya sınırdaki kişilik bozukluğu teşhis edilen psikiyatrik hastalarda görülmektedir. Psikiyatrik bir mekânda bir intihar veya intihar girişimi gerçekleştiğinde bütün hastalara, özellikle de birbiri ardına küme intihar kabilinden edim riskini azaltmak için risk altındaki hastalara yar-

dım önermek ve olumlu özdeşim modelleri sunmak yaşamsal önem taşımaktadır. Küme intihar kabilinden edimleri gerçekleştiren kişiler sık sık zaten intihar düşüncelerini ifade eden veya bu olasılık hakkında düşünen insanlardır. Aşırı hassas insanlar ve onların intihar eğilimleri, çevrelerinde bir intihar olduğunda ölenle veya yaşamın güçlüklerine bir çözüm yolu olarak bulunan intihar edimi ile özdeşim kurma yoluyla aktive olmaktadır.

Doktorlar bilgi alırken –nesnel olarak ve idealleştirmeden- yitirilene ve kayıp için duyulan yasa saygı göstermeli; ama aynı zamanda intihar etme arzusunun hemen hemen her zaman ambivalans olduğuna ve bu çözümün sorunları gösteren en mantıklı yol olmadığına işaret etmelidirler. Ruhsal hastalığın nasıl tedavi edileceğinin, ruhsal ve psikososyal gerilimle nasıl baş edilebileceğinin ve bir intihar prosesinin nasıl etkilenebileceğinin önemli diğer etkenlerle etkileşimiyle birlikte nesnel bir tanımlaması verilmelidir. [Psikiyatrik mekânda] arkadaşları olan hastanın intiharındaki sorunları çözmeye katkıda bulunacak farklı yapıcı seçenekleri listelemeye; aynı zamanda hem ortaya çıkararak sıkıştıran herhangi bir intihar düşüncesiyle ilgili olarak hem de tedavi ve destek için görevlilere güvenmenin önemini vurgulama konusunda sağlık çalışanları ile mekândaki diğer hastaların ilişkilerinin iç içe olması yaşamsal önem taşımaktadır. Ayrıca diğer hastaların intihar eğilimleri hakkında görevlileri bilgilendirmenin gerekli olduğu ve bunun ihbarın başka bir biçimi olmadığı hastalara açıklanmalıdır.

Psikiyatrik mekânda daha önce intihar girişiminde bulunmuş ya da intihar fikrini açıklamış olan bir hasta varsa düzenli olarak intihar riski değerlendirmesi [*suicide-risk assessment*] yapılmalıdır. Bunun yanı sıra, sunulan tedavi hizmeti, intihar eden hastayla mümkün özdeşim üzerine çalışan yoğun bir psikoterapiyle de bütünleştirilmelidir.